

8.3.2.1./16/I/002

NACIONĀLA UN STARPTAUTISKA MĒROGA PASĀKUMU ĪSTENOŠANA IZGLĪTOJAMO TALANTU ATTĪSTĪBAI
Strūgu iela 4, Rīga, LV-1003, tālr. 67350966, e-pasts: info@832.visc.gov.lv

48. latviešu valodas un literatūras olimpiādes otrā (novadu, pilsētu vai novadu apvienību) posma uzdevumi 8.–9. klasei

Olimpiāde veidota no divām daļām: jautājumi par kultūru, valodu un literatūru pirmajā daļā un pārspriedums otrajā daļā.

Pirms veicat uzdevumus, rūpīgi iepazīstiet uzdevumu nosacījumus!

Vēlam veiksmi un labus panākumus!

1. DAĻA

Šajā sadaļā ir jautājumi par 2021. gada kultūras aktualitātēm Latvijā
(10 punkti)

Atbildēs, kur jāieraksta teksts, ievērojiet pareizrakstību! Atbildēs, kur tas nepieciešams, rakstiet pilnu autora vārdu un uzvārdu!

1. Režisors Gunārs Piesis (1931–1996), kurš 2021. gadā atzīmētu savu 90. jubileju, ekranizējis vairākus latviešu literatūras darbus. Vienai no režisora veidotajām filmām, kuras pamatā ir Rūdolfa Blaumaņa novele, _____ 2021. gadā tika atzīmēta 50 gadu jubileja. Atzīmē pareizo atbildes variantu.

- „Salna pavasarī”
- „Purva bridējs”
- „Nāves ēnā”

2. Uzraksti rakstnieces vārdu un uzvārdu (nominatīva locījumā), kuras darbos par māksliniekiem, piemēram, Jani Rozentālu, Gustavu Kluci, Kārli Padegu u.c., galvenie varoņi ir Teo un Poga!

Atbilde: _____

3. Šai autorei 2021. gada pavasarī bija veltīta ne tikai zinātniska, bet arī radoša konference, atzīmējot viņas nozīmīgo jubileju. Rakstniece (vārds un uzvārds nominatīvā) _____, pēc kuras darbu motīviem tapusi spēlfilma un teātra iestudējums, par bērnības laiku rakstījusi šādi: „Manuprāt, bērnība nav nekāda idille, kā to parasti mēdz pasniegt. Tas ir smags un ļoti jūtīgs laiks.”

4. 2000. gadā dzejnieks Marts Pujāts saņēma Klāva Elsberga balvu, savukārt 2013. gadā žurnāla „Latvju Teksti” dzejas balvu un Latvijas Literatūras gada balvu kategorijā „Labākais dzejas darbs”. 2021. gadā Marts Pujāts debitēja bērnu dzejas žanrā un saņēma Literatūras gada balvu kategorijā „Labākais oriģinālliteratūras darbs bērniem”. Dzejnieks Marts Pujāts 2021. gadā saņēmis arī _____ balvu.

5. 2021. gadā Latvijā svētku, atceres un atzīmējamo dienu kalendārs tika papildināts ar jaunu atzīmējamo dienu. Šis datums, 15. oktobris, nav izvēlēts nejauši, jo 1998. gada 15. oktobrī Satversmes ceturtajā pantā tika nostiprināta valsts valodas konstitucionālā vērtība: „Valsts valoda Latvijas Republikā ir latviešu valoda.” Kā sauc šo atzīmējamo dienu? Atzīmē pareizo atbildes variantu.

- Valsts valodas diena
- Starptautiskā dzimtās valodas diena
- Eiropas valodu diena

6. Nosauc latviešu rakstnieku, kam veltīts attēlā redzamais piemiņas cilnis! Vārds un uzvārds rakstāms nominatīvā.

Atbilde: _____

7. Kas ir 6. jautājuma attēlā redzamā piemiņas cilņa mākslinieks? Atzīmē pareizo atbildes variantu.

- Aivars Vilipsons (Aivars Vilipsōns)
- Gļebs Panteļejevs
- Olga Šilova

8. 2021. gada septembrī pēc atjaunošanas tika atklāta Mežaparka Lielā estrāde jeb Dziesmu svētku estrāde; šī kultūrvēsturiskā būve ieguva

- Latvijas arhitektūras gada balvu 2021.
- Lielo mūzikas balvu 2021.
- Latvijas dizaina gada balvu 2021.

9. Šī filma veidota Latvijā reti sastopamajā pusaudžu komēdijas žanrā, kas režisorei Martai Elīnai Martinsonei ir ļoti tuvs. Tā aizved uz laiku pirms 20 gadiem, kad ar nepacietību un bailēm tika gaidīta gadu tūkstošu mija, filmas centrā ir trīs 9. klases skolnieces – Sarmīte, Sveta un Katrīna. Uzraksti filmas nosaukumu!

Atbilde: „_____”.

10. 2021. gadā atkārtotu iestudējumu piedzīvoja dzejnieka Ulda Bērziņa un komponista Mārtiņa Brauna kopdarbs (pirmiestudējums 1982. gadā). Šīs izrādes nosaukums ir „_____”.

**Šajā sadaļā ir ar valodniecību saistīti uzdevumi, kuru veidošanā izmantots
Džeinas Šteinbergas romāns „Lasītāja”
(34 punkti)**

Pirms veicat uzdevumus, rūpīgi izpētiet uzdevumu nosacījumus!

1. Izlasi romāna „Lasītāja” fragmentu un veic uzdevumus!

Teksti, ko lasu, ir visdažādākie: gan romāni, gan tehniskās specifikācijas, gan likumprojekti, gan dzejas krājumi. Tie ir angļu, vācu, latviešu, krievu, spāņu valod___. Teksti, kas sarakstīti ierēdnieciskā žargonā, un teksti, kuru **isto** jēgu var noprast tikai starp rindiņām. Nepretenciozais *Times New Roman* vai gluži nesalasāms rokraksts. Es lasu visu, ko man izsniedz, tehniski uzsūcu sevī katru vārdu, katru burtu, katru diakritisko zīmi. Lasu vairākas stundas, lēni dzerot ingvera vai hibisku ziedu tēju, reizi pusstundā pieceļos kājās un izeju apli pa gaiteni.

1.1. Ieraksti, kāds burts vai burti vajadzīgi svītriņas vietā!

Tie (teksti) ir angļu, vācu, latviešu, krievu, spāņu valod___.

1.2. Kāpēc *Times New Roman* rakstīts slīprakstā? Izvēlies pareizo atbildi!

- Autore izceļ konkrēto burtveidolu.
- Slīpraksts aizstāj pēdiņas drukātā tekstā.
- Teksts ir svešvalodā.

1.3. Kuras divas nozīmes atbilst tekstā izceltajam vārdam „isto”?

- Tāds, kas pilnīgi atbilst kādiem ideāliem, kādām prasībām, paties.
- Tāds, kas nav iedomāts, šķietams, nav attēls, modelis, bet pastāv īstenībā; reāls.
- Vispiemērotākais, visderīgākais; labākais.
- Tāds, kas pēc savām būtiskajām pazīmēm pilnībā atbilst attiecīgajam jēdzienam.

1.4. Izvēlies un pieraksti katram vārdu savienojumam atbilstošas nozīmes vārdu!

Letāls iznākums – _____.

Ieslodzījuma vieta – _____.

Ķirurģiska iejaukšanās – _____.

Nepamatoti izdomājumi – _____.

sakāve	trauma	operācija	meli	cietums	netaisnība	nāve	domas
--------	--------	-----------	------	---------	------------	------	-------

1.5. Atrodi un izraksti no teksta fragmenta frazeoloģisku vārdu savienojumu, kas nozīmes ziņā saistīts ar jēdzienu „zemteksts”!

Atbilde: _____

2. Izlasi romāna „Lasītāja” fragmentu un izpildi uzdevumus!

Es apzinos, ka visi šie prātojumi ir bezjēdzīgi. Kad mani atvienos no datora, es no tā visa atkal neko neatcerēšos, vienalga, (1.) vai gribēšu atteikties no šīs savas slepenās patības vai arī **ne**. Tantala moka, (2.) turklāt

es nejutos vainīga. Beidzot ierodas Klients, saguris vīrietis, ar nedaudz paspūrušu frizūru un dziļām rievām abpus mutei. Mēs sākam informācijas Nodošanas procedūru. Es esmu pārāk nemierīga, redzu, ka Klients brīžiem saviebjas, un monitoros dažas līknes pāris reižu uzskrien bīstami asos pīķos. Mēģinu **sevi** nomierināt un domāt skaidri. Kā piespiest sevi šīs domas atcerēties arī tad, **kad** būšu **atvienota** no vada. Mani arī nepamet maza, uzbāzīga domele: (3.) ko tad, ja īstenībā viss kārtībā un tas, kas šobrīd notiek manā prātā, ir tikai sistēmas kļūda? Ja man pie rokas **būtu** rakstāmais un papīra lapa, es sev atstātu ziņu, ko izlasīt, kad **būšu** ārpus **Nodošanas** zāles.

2.1. Nosaki, vai vārds ir pirmatnīgs vai atvasināts! Aizpildi tabulu, ieliekot X atbilstošajā ailē!

Vārds	Pirmatnīgs	Atvasināts
<i>Es</i>		
<i>Prātojumi</i>		
<i>Vainīga</i>		
<i>Kļūda</i>		
<i>Izlasīt</i>		

2.2. Nosaki, kā vārds darināts! Aizpildi tabulu, ieliekot X atbilstošajā ailē!

Vārds	Atvasināts ar piedēkli	Atvasināts ar piedēkli	Vārds ir saliktenis
<i>Vīrietis</i>			
<i>Abpus</i>			
<i>Nedaudz</i>			
<i>Domele</i>			

2.3. Izvēlies precīzāko numurētās pieturzīmes skaidrojumu!

1. pieturzīme	☐ Jauna neatkarīga teikuma daļa. ☐ Sākas palīgteikums. ☐ Vienlīdzīgi teikuma locekļi.
2. pieturzīme	☐ Jauna neatkarīga teikuma daļa. ☐ Iespraudums. ☐ Sākas palīgteikums.
3. pieturzīme	☐ Atdala vispārinošo vārdu no vienlīdzīgiem teikuma locekļiem. ☐ Jauna neatkarīga teikuma daļa. ☐ Nākamā daļa izsaka paskaidrojumu vai pamatojumu saliktā bezsaikļa teikumā starp teikuma daļām.

2.4. Nosaki izceltajiem vārdiem vārdšķiru! Atzīmē pareizo atbildes variantu.

Izceltais vārds fragmentā	Vārdšķira
<i>Ne</i>	☐ lietvārds ☐ īpašības vārds ☐ vietniekvārds ☐ skaitļa vārds ☐ apstākļa vārds ☐ saiklis ☐ prievārds ☐ partikula

	☐ darbības vārds	☐ izsaukmes vārds
<i>Kad</i>	☐ lietvārds ☐ īpašības vārds ☐ vietniekvārds ☐ skaitļa vārds ☐ darbības vārds	☐ apstākļa vārds ☐ saiklis ☐ prievārds ☐ partikula ☐ izsaukmes vārds
<i>Sevi</i>	☐ lietvārds ☐ īpašības vārds ☐ vietniekvārds ☐ skaitļa vārds ☐ darbības vārds	☐ apstākļa vārds ☐ saiklis ☐ prievārds ☐ partikula ☐ izsaukmes vārds
<i>Atvienota</i>	☐ lietvārds ☐ īpašības vārds ☐ vietniekvārds ☐ skaitļa vārds ☐ darbības vārds	☐ apstākļa vārds ☐ saiklis ☐ prievārds ☐ partikula ☐ izsaukmes vārds
<i>Nodošanas</i>	☐ lietvārds ☐ īpašības vārds ☐ vietniekvārds ☐ skaitļa vārds ☐ darbības vārds	☐ apstākļa vārds ☐ saiklis ☐ prievārds ☐ partikula ☐ izsaukmes vārds

2.5. Nosaki darbības vārda izteiksmi un laiku! Atzīmē pareizo atbildes variantu.

Darbības vārds tekstā	Darbības vārda izteiksme	Darbības vārda laiks
<i>Būtu</i>	☐ īstenības izteiksme ☐ atstāstījuma izteiksme ☐ vēlējuma izteiksme ☐ vajadzības izteiksme ☐ pavēles izteiksme	☐ vienkāršā tagadne ☐ saliktā tagadne ☐ vienkāršā pagātne ☐ saliktā pagātne ☐ vienkāršā nākotne ☐ saliktā nākotne
<i>Būšu</i>	☐ īstenības izteiksme ☐ atstāstījuma izteiksme ☐ vēlējuma izteiksme ☐ vajadzības izteiksme ☐ pavēles izteiksme	☐ vienkāršā tagadne ☐ saliktā tagadne ☐ vienkāršā pagātne ☐ saliktā pagātne ☐ vienkāršā nākotne ☐ saliktā nākotne

2.6. Aizpildi tabulu! Pārveido darbības vārdu *apzinos* tabulā norādītajā formā!

Darbības vārds īstenības izteiksmes vienskaitļa 1. personā	Darbības vārds īstenības izteiksmes daudzskaitļa 2. personā	Darbības vārds pavēles izteiksmes daudzskaitļa 2. personā
apzinos		!

3. Izvēlies, kurā teksta piemērā pieturzīmes ir saliktas pareizi. Katrā piemērā izvēlies un apvelc vienu pareizo atbildi (1., 2. vai 3.)!

3.1.

1.	Ar jēdzienu „zinātniskā fantastika” plašsaziņas līdzekļos un, tāpat literatūrā, nereti pārnestā nozīmē apzīmē kaut ko nereālu, futūristisku, vismaz pašreizējā pasaulē neeksistējošu, tomēr, atšķirībā no vārda „fantāzija”, vismaz teorētiski iespējamu.
2.	Ar jēdzienu „zinātniskā fantastika” plašsaziņas līdzekļos un tāpat literatūrā nereti pārnestā nozīmē apzīmē kaut ko nereālu, futūristisku, vismaz, pašreizējā pasaulē neeksistējošu, tomēr, atšķirībā no vārda „fantāzija”, vismaz teorētiski iespējamu.
3.	Ar jēdzienu „zinātniskā fantastika” plašsaziņas līdzekļos un tāpat literatūrā nereti pārnestā nozīmē apzīmē kaut ko nereālu, futūristisku, vismaz pašreizējā pasaulē neeksistējošu, tomēr, atšķirībā no vārda „fantāzija”, vismaz teorētiski iespējamu.

3.2.

1.	Ziņu virsraksti, kā „(Tāds un tāds jauninājums) vairs nav nekāda zinātniskā fantastika” vai „Izgudrojums X – zinātniskā fantastika vai realitāte?”, liecina par to, ka zinātniskās fantastikas jēdziens ir stabili ienācis mūsu sadzīves komunikācijā.
2.	Ziņu virsraksti, kā „(Tāds un tāds jauninājums) vairs nav nekāda zinātniskā fantastika” vai „Izgudrojums X – zinātniskā fantastika vai realitāte?” liecina par to, ka zinātniskās fantastikas jēdziens ir stabili ienācis mūsu sadzīves komunikācijā.
3.	Ziņu virsraksti, kā „ (Tāds un tāds jauninājums) vairs nav nekāda zinātniskā fantastika”, vai „Izgudrojums X – zinātniskā fantastika vai realitāte?”, liecina par to, ka zinātniskās fantastikas jēdziens ir stabili ienācis mūsu sadzīves komunikācijā.

3.3.

1.	Vienlaikus īpatnēji un zīmīgi ir tas, ka šis jēdziens tiek apzināti lietots nozīmē, kas atšķirīga no pilnīga izdomājuma un ka fantastikas piesaukšana metaforiskā nozīmē šobrīd notiek krietni biežāk, nekā tiek minēts un apspriests zinātniskās fantastikas žanrs literārā nozīmē.
2.	Vienlaikus īpatnēji un zīmīgi ir tas, ka šis jēdziens tiek apzināti lietots nozīmē, kas atšķirīga no pilnīga izdomājuma, un ka fantastikas piesaukšana metaforiskā nozīmē šobrīd notiek krietni biežāk, nekā tiek minēts un apspriests zinātniskās fantastikas žanrs literārā nozīmē.
3.	Vienlaikus īpatnēji un zīmīgi ir tas, ka šis jēdziens tiek apzināti lietots nozīmē, kas atšķirīga no pilnīga izdomājuma, un ka fantastikas piesaukšana metaforiskā nozīmē šobrīd notiek krietni biežāk nekā tiek minēts un apspriests zinātniskās fantastikas žanrs literārā nozīmē.

**Šajā sadaļā ir ar literatūru saistīti uzdevumi, kuru veidošanā izmantots
Lotes Vilmas Vītiņas dzejoļu krājums „Meitene”
(21 punkts)**

1. Izlasi piemērus no Lotes Vilmas Vītiņas dzejoļu krājuma „Meitene”! Nosaki dzejolī izmantotos valodas un tēlainās izteiksmes līdzekļus! Atzīmē katram piemēram atbilstošu pareizo atbildes variantu.

1.	brālim kas pāraudzis tevi izstiepies kā kāršroze	☐ paralēlisms ☐ epitets ☐ salīdzinājums ☐ personifikācija
2.	silts stars pārslīdēja manai sejaī kas gandrīz saplīsa tā gaismā	☐ salīdzinājums ☐ paralēlisms ☐ asonanse ☐ metafora
3.	stulbākā sajūta pasaulē kad nesanāk izdarīt labas un svarīgas lietas	☐ sarunvalodas vārds ☐ poētisms ☐ jaunvārds ☐ frazeoloģisms
4.	jutu ka man vēderā gul neizšauta petarde pilna ar pelniem	☐ salīdzinājums ☐ metafora ☐ anafora ☐ aliterācija
5.	staigājam kopā kā iekāpuši kādā laimes filtrētā strūklakā	☐ salīdzinājums un hiperbola ☐ litota un epitets ☐ hiperbola un epitets ☐ salīdzinājums un epitets

6.	domas kavējas pie draudīgās pilsētas kas tagad sarāvusies kā gumijas dinozaurs	☐ salīdzinājums un epitets ☐ epitets un hiperbola ☐ personifikācija un oksimorons ☐ personifikācija un aliterācija
7.	sausvējš sauspūtis smilšainas sandales	☐ sinonīmi ☐ antonīmi ☐ homonīmi ☐ homoformas
8.	mūsu jūtas ir maigi delfīnu purni	☐ oksimorons ☐ okazionālisms ☐ epitets ☐ personifikācija
9.	kāda skaņa kad ledus skrien pa ledu	☐ epitets ☐ salīdzinājums ☐ personifikācija ☐ asonanse

2. Nosaki sajūtu gleznas dotajos piemēros! Atzīmē katram piemēram atbilstošu pareizo atbildes variantu.

1.	visi pieskaras stikla virsmai paliek ziņojums nesalāsāms katrs nospiedums neizejams labirints	☐ redze un dzirde ☐ dzirde un tauste ☐ tauste un garša ☐ redze un tauste
2.	mēs lupinām tavu ādu pie naktslampiņas plānie augi smagajās medicīnas grāmatās saspiesti	☐ redze un oža ☐ dzirde un redze ☐ tauste un redze ☐ oža un garša

3.	brālis izber uz grīdas strīpainas sēklas ar nazi skrāpē galdu	☐ oža un garša ☐ dzirde un redze ☐ oža un tauste ☐ garša un dzirde
4.	vēsi staro sadauzīto ābolu gaiss	☐ redze un dzirde ☐ oža un dzirde ☐ tauste un dzirde ☐ oža un redze
5.	krāsni cepas maize ar tomātiem oranžs taisnstūris	☐ garša un redze ☐ tauste un dzirde ☐ oža un dzirde ☐ tauste un oža

3. Nosaki, no kuras L. V. Vītiņas krājuma „Meitene” nodaļas ir dotais dzejoļa fragments! Ieraksti tabulā atbilstošā nodaļas nosaukuma burtu.

Dzejoļu rindas	Nodaļas nosaukums
<i>man ir divpadsmit</i>	
<i>kaut kur peld portugāļu kuģītis</i>	
<i>lēpju lapas upē samestas/ nenosūtītas vēstules</i>	
<i>es esmu suns/es ilgojos/lai mani /noglaudi</i>	
<i>cik gan neizturami/ redzēt tevi/ izaugam no jūras/ man rokās</i>	
<i>neveikli agri pirksti/izsūta apļus/ūdens vātī</i>	

A – rokas

B – lēpju lapas

C – par meiteni

D – neliels baseins

E – smiltis un sāls

F – zemūdens lapsene

4. Izlasi dzejoļu fragmentus! Nosauc vienu dabas stihijas pamatelementu, kas vieno šos citātus!

- Meitene pie upes/veras uz tiltu
- Manā kabatā/ir atklāts/neliels baseins
- Silta un sāļa/jūra/rozā ausīm/zaļām ūdenszālēm

- Melni ezeri/zālājā/zemes caurumā/lapseņu pūznis

Atbilde: _____

